

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝

Ինտեգրված ուսուցման անհրաժեշտությունը պատմության
դասավանդման գործընթացում

Առարկան՝ Հայոց պատմություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Խամոյան Քնրուշ

Ուսումնական հաստատություն՝

Իրինդի Մ.Քոթանյանի անվան միջնակարգ դպրոց

Երևան 2022

ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի
նախարարություն

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Արագածոտնի մարզ

Թալինի շրջան, գյուղ Իրինդի Ս. Քոթանյանի անվան միջնակարգ դպրոց

Թեմա՝ Ինտեգրված ուսուցման անհրաժեշտությունը պատմության դասավանդման
գործընթացում

Ուսուցչուհի՝ Խամոյան Քնքուշ

ԹԱԼԻՆ 2022

Բովանդակություն

Ներածություն-----	3
Ինտեգրված ուսուցման անհրաժեշտությունը պատմության դասավանդման գործընթացում-----	4
Եզրակացություն-----	15
Օգտագործված գրականության ցանկ-----	16

Ներածություն

Թեմայի կարևորությունը: Թեմայի կարևորությունը կայանում է նրանում, որ պատմության դասավանդման ընթացքում ինտեգրված ուսուցման համար կարևոր են դպրոցի հիմնական սկզբունքներն ու մոտեցումները: Ինտեգրված ուսուցումը մանկավարժական գործընթացի կարևորագույն բնագավառներից մեկն է, որը կապված է նախկինում անհամեմատելի մասերի միավորման հետ: Այս գործընթացը կարող է տեղի ունենալ ինչպես գոյություն ունեցող համակարգում, այնպես էլ նոր համակարգի շրջանակներում: Ինտեգրման գործընթացի էությունը համակարգի մեջ մտնող յուրաքանչյուր տարրի մեջ որակական փոփոխությունն է:

Մանկավարժության ինտեգրման խնդիրները ուսումնասիրվում են տարբեր բնագավառներում՝ բազմաթիվ հետազոտողների աշխատանքներում: Վ.Վ. Կրանսկու, Ա.Վ. Պետրովսկու, Ն.Ֆ. Թալինյանի ստեղծագործություններում հստակ երևում է այլ գիտությունների հետ մանկավարժության ինտեգրման խնդիրների կապը: Գ. Դ. Գլեյզերը և Վ. Ս. Լեդնևը բացահայտում են կրթության բովանդակության ինտեգրման ուղիները: Լի Նովիկովայի և Վ.Գ. Կարոլովսկու ստեղծագործություններում բացահայտվում են երեխայի վրա կրթական ազդեցությունների ինտեգրման խնդիրները:

Թեմայի հիմնական նպատակն է ինտեգրված ուսուցման էության բացահայտումը՝ որպես ուսուցման գործընթացում աշխատանքի նորարարական ձև և արդյունավետ միջոց:

Ինտեգրված դասերը միավորում են տարբեր առարկաների մասնագետների ուժերը և ստեղծում միջառարկայական կապերով հարուստ դասերի օրինակներ: Ինտեգրված ուսուցման սկզբունքները ծառայում են մեկ նպատակի՝ սովորողների մտածողության զարգացմանը:

Այս խնդրի լուծման համար արդյունավետ միջոցներից մեկն է ուսուցման բովանդակության ինտեգրումը, որը նպաստում է աշակերտների մոտ աշխարհի մասին ընդհանուր, ամբողջական պատկերացման ձևավորմանը: Ինտեգրումը հոգեբանա-մանկավարժական գրականության մեջ հասկացվում է որպես մի գործընթաց, որի միջոցով համադրվում են բոլոր ընդհանուր տարրերը, ամբողջականություն կազմող հատկությունները:

Ինտեգրված ուսուցման անհրաժեշտությունը պատմության դասավանդման գործընթացում

Ինտեգրման սկզբունքը ենթադրում է ուսուցման գործընթացի բոլոր բաղադրիչների համակարգի բոլոր տարրերի փոխկապակցում և համակարգերի միջև կապ: Այն առաջատար է առաջադիմության զարգացման մեջ, որոշելով դասընթացի բովանդակությունը, ձևերը եւ մեթոդները: Ուսուցման կազմակերպման մեջ ինտեգրումը նկարագրվում է Ս. Մ. Գապենկովի և Գ. Ֆ. Ֆեդորեթսի գրվածքներում: Այլ գիտնականներ ևս սահմանել են մանկավարժության ինտեգրման մեթոդաբանական հիմքերը՝ երեխայի զարգացման առաջատար դերի փիլիսոփայական հայեցակարգը, մանկավարժական երևույթներին համակարգված և ամբողջական մոտեցման տրամադրումը. կրթության և զարգացման գործընթացների միջև հարաբերությունների վերաբերյալ հոգեբանական տեսությունները:

Հետազոտողները ինտեգրումը հասկանում են մանկավարժական գործընթացի զարգացման կարևորագույն բնագավառներից մեկը, որը կապված է անհամեմատելի մասերի միավորման հետ: Այս գործընթացը կարող է տեղի ունենալ ինչպես գոյություն ունեցող համակարգում, այնպես էլ նոր համակարգի շրջանակներում: Հավատարիմ մնալով ընտրված մեթոդաբանական դիրքորոշումներին, գիտնականները բացահայտում են մի շարք հասկացություններ՝ ինտեգրման գործընթաց, ինտեգրման սկզբունք, ինտեգրման գործընթացներ, ինտեգրման մոտեցում:

Ինտեգրված ուսուցում իրականացնելու համար պահանջվում են նախապատրաստական լուրջ ջանքեր, և փորձը ցույց է տվել, որ այդ մեթոդով վարած դասերի արդյունավետությունը բավականին բարձր է: Այն չափազանց գրավիչ ձև է սովորողների համար, սովորողին տալիս է լիարժեք պատկերացում նյութի վերաբերյալ: Ինտեգրված դասերը հզոր խթան են հանդիսանում սովորողի հոգեկան գործունեությունում: Սովորողները սկսում են վերլուծել, համեմատել, որոնել երկու օբյեկտների ու երևույթների միջև կապը: Այն հոգնածությունը, ձանձրույթը, որը սովորողների մոտ նկատվում է միանման դասից, վերանում է, այս դեպքում դասը առաջացնում է հետաքրքրություն, աշխույժություն: Ինտեգրված ուսուցման տեսակները ժամանակակից մանկավարժության մեջ տարբերակվում են ինտեգրված ուսուցման հետևյալ տեսակները.

- Միջառարկայական
- Բազմառարկայական
- Անդրառարկայական

Որպես միավորող առանցք հաճախ հանդես է գալիս որևէ թեմա, որն ընգրկում է մի քանի առարկա: Լ. Դին Ֆինք Կարելի է ինտեգրել առարկաների բովանդակությունը՝ պահպանելով առաջատար առարկայի ուսուցման մեթոդները, ինչպես նաև կարելի է ինտեգրել տարբեր առարկաների ուսուցման մեթոդիկաները՝ պահպանելով մեկ առարկայի բովանդակությունը: Ինտեգրված ուսուցման դասի տիպերը Ինտեգրված դասն արդյունավետ անցկացնելու նախապայմաններից ամենակարևորը դասի տիպի ճիշտ ընտրությունն է:

Դասի տիպերը կարող են լինել

- դերախաղ
- սեմինար քննարկում
- դաս-միջոցառում
- մեծ-դաս Հիմնականում նման դասերը կիրառվում են հետևյալ դեպքերում
- երբ հայտնաբերվում են միևնույն նյութի կրկնությունը տարբեր ուսումնական առարկաներում և դասագրքերում
- թեմայի ուսումնասիրության ժամանակի խնայողության դեպքում՝ ցանկանալով օգտվել մեկից ավելի առարկաների պատրաստի բովանդակությունից
- երբ ուսումնասիրվող նյութը դուրս է գալիս ուսուցանվող առարկայի ծրագրի շրջանակներից
- առարկայի դասավանդման ժամանակ զարգացնող ուսուցում իրականացնելու ժամանակ:¹

ՆԱԽԱԳԾԻ ՆՊՍՏԱԿ ՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Նպատակներ՝

- զարգացնել դպրոցական տարբեր առարկաների միջև կապ տեսնելու և այդ կապը գործնականում օգտագործելու կարողություններ ու հմտություններ

¹ Լ.Պետրոսյան Հ., Մանկավարժական ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, Երևան, 2012:

- զարգացնել ուսումնական նյութի բազմաշերտ ընկալումը, համատեղել, սովորողների գիտելիքները, փորձառնությունները և հմտությունները, ձևավորել գիտական աշխարհայացքը
- մեծացնել հետաքրքրությունը առարկաների նկատմամբ
- նպաստել սովորողների ներգրավվածության աստիճանի բարձրացմանը:

Խնդիրներ՝

- շաղկապել ինտեգրվող նյութի բովանդակությունը տարբեր առարկաների տեսանկյունից
- սովորողին ուղղորդել, սովորեցնել հետազոտել, ստեղծագործել, որոնել, դասը յուրացնել հետաքրքիր ու ոչ ստիպողական մեթոդներով
- բարձրացնել աշակերտների ընդհանուր մշակույթի մակարդակը
- զարգացնել երեխաների ճանաչողական հետաքրքրությունը և մտավոր մակարդակը
- ապահովել բազմակողմանի գիտելիքներ:

ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐ

- Սովորողները կտեսնեն միջառարկայական կապը, ինչն էլ իր հերթին ակնհայտ կդարձնի ձեռք բերած գիտելիքների և կյանքի հմտությունների կապը, կնպաստի բազմակողմանի զարգանալու ձգտմանը
- Սովորական դասը կվերաճվի բովանդակալից և հետաքրքիր ուսումնական գործընթացի
- Սովորողի մոտ ոչ ստիպողական ոչ պարտադրված ցանկություն կառաջանա տանը աշխատելու
- 21-րդ դարի մարտահրավերներին համապատասխան կարողություններով օժտված քննադատաբար մտածող, նպատակային, նախաձեռնող և մոտիվացված քաղաքացի կձևավորվի

Բոլոր սովորողների լիարժեք կմասնակցեն դասին և ձեռք կբերեն համալիր գիտելիքներ դասերը կլինեն առավել հետաքրքիր, և աշակերտները կսկսեն սովորել ավելի սիրով, իսկ սովորելու ցանկությունն արթնացնելն այսօր մեր կրթական համակարգի կարևորագույն խնդիրներից մեկն է:

Ծրագիրը իրականացնելու համար անհրաժեշտ է հստակորեն ներկայացնել քայլերի հաջորդականությունը, հաշվի առնելով առաջատար և օժանդակ առարկաները: Հաշվի առնելով, որ դասը կարող են վարել երկու դասավանդողներ անհրաժեշտ է մշակել ծրագրի կառուցվածքային փուլերը

- Ուսումնասիրել համապատասխան գրականությունը
- Ընտրել թիրախային խումբը
- Պատրաստել համապատասխան ռեսուրսներ
- Կանխատեսել արդյունքները

Դասը ընթանում է փուլ առ փուլ: Հաշվի առնել նաև բոլոր հնարավոր ընդհատումները՝ կապված տեսողական և բաժանվող նյութերի, սարքավորումների և քարտերի: Դասի ընթացքում կարելի է ինտեգրել մանկավարժական գործընթացի ցանկացած բաղադրիչ՝ նպատակ, բովանդակություն, ուսուցման մեթոդ և միջոց: Տարբեր առարկաներից վերցրած բաղադրիչները, որոնք միավորվում են մեկ դասի մեջ, կազմում են մեկ համակարգ, որի շուրջ հավաքվում և մի նոր համակարգ է դառնում ուսումնական նյութը:²

Նախապատրաստական գործունեության ընթացքում ուսուցիչը որոշում է.

1. ինտեգրված դասի անցկացման իր դրդապատճառներն ու նպատակը,
2. համակարգ ձևավորող բաղադրիչների մեջ առաջատարի և երկրորդականի առանձնացումը,
3. ինտեգրման ձևը,
4. միավորվող նյութերի միջև կապերի բնույթը,
5. նյութի հաջորդականության կառուցվածքը,
6. նյութի ներկայացման միջոցները,
7. դերերի բաշխումը ինտեգրվող առարկաների ուսուցիչների միջև,
8. տվյալ դասին սովորողների ուսուցման վերահսկման ձևերն ու տեսակները:

Ինտեգրված ուսուցման մեթոդով դասի տևողությունը Ինտեգրված ուսուցման դասը կարող է տարբերվել իր տևողությամբ սովորական դասերից: Բայց առավելագույնը օգտագործում են երկու կամ երեք դասաժամ՝ միավորված մեկ դասի

² 1. Պետրոսյան Հ., Մանկավարժական ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, Երևան, 2012:

2. Краевский В. В. Методология педагогической науки. - М., 2000.

մեջ: Ցանկացած ինտեգրված դաս նպատակ ունի դուրս գալու մեկ առարկայի նեղ շրջանակներից: Երբեմն ավելի մեծ ծավալով, և երկուսից ավելի առարկաներ ինտեգրելու դեպքում կարող ենք դասը կազմակերպել մեծ-դասի կամ դասամիջոցառման ձևով, ավելի երկար տևողությամբ:

Ծրագրի շարունակականությունը ապահովում է այն իրականացնելով տարբեր դասարաններում, տարբեր առարկաների շրջանակներում՝ օրինակ, որոշակի առումով հայերենի քերականությունը և մաթեմատիկան, մաթեմատիկան և երաժշտությունը, մաթեմատիկան և պատմությունը: Այս մոդելով կարելի է կազմակերպել ցանկացած դաս ցանկացած առարկայից: Նախագծի պարբերաբար կիրառումը սովորողների մոտ ինքնուրույն աշխատելու, դասի ընթացքում անելիքները հստակ գիտակցելու և ժամանակին կատարելու հմտությունները նկատելիորեն հղկում և զարգացնում է: Ներկայացնեմ՝ իմ կողմից կազմակերպված նմանօրինակ դաս: ³

Ինտեգրված դասի ընթացքում աշակերտների որոնողական և համագործակցային աշխատանքային ձևերն ավելի ակտիվ բնույթ են կրում: Ինտեգրված առարկաների և դրանց փաստացի նյութի շուրջ կատարվող աշխատանքները բխում են բնագրի բովանդակությունից, թեմայից, լեզվից: Հասկանալի է, որ տարրական դասարանների աշակերտները լիովին ի վիճակի չեն լինի գտնելու հարցաշարերում առաջադրված բոլոր հարցերի պատասխանները: Այս դեպքում համագործակցված աշխատանքը կրելու է աշակերտ ծնող, աշակերտ տեղեկատվական, գիրք, աշակերտ ուսուցիչ, աշակերտ աշակերտ գույգերով կամ խմբային կիրառության ձևը: Միջառարկայական կապերի ինտեգրումը մայրենի լեզվի ուսուցչին հնարավորություն է ընձեռում լրացնել աշակերտների գիտելիքների պակասը՝ պատմությունից, հայրենի բնությունից, երաժշտությունից ու նկարչությունից: Ուսուցման այս ռազմավարությունը նպաստում է աշակերտների բազմաբնույթ մտածողության զարգացմանը: Նրանց առջև լայն հնարավորություն է ստեղծվում առարկաների միջև առկա կապերի ցուցադրմամբ հաղորդակցվել գիտության ու կյանքի տարբեր բնագավառների զանազան երևույթներին, պատճառահետևանքային կապերին և

³ Петровский А. В. Основы педагогики и психологии высшей школы. - М., 1986.

4. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология. - М., 2006.

օրինաչափություններին: Այդ ճանապարհով նրանք աստիճանաբար վարժվում են ինքնուրույն աշխատանքի, որը կարևոր ուղենիշ է դառնալու՝ նրանց հետագա ամբողջ կյանքի ընթացքում շարունակական կրթության խոչընդոտները հաղթահարելու, ինքնուրույն ուսուցման, կատարելագործման ու բազմակողմանի զարգացման առումով: Քիչ չէ այն ուսուցիչների թիվը, ովքեր գերադասում են աշխատել միայն ավանդական մեթոդներով: Նրանք դժվարությամբ են ընդունում բարեփոխումներով պայմանավորված նորը: Ոչ ոք չի կարող հերքել, որ մեծ են մեր ուսուցչապետերը՝ Մ. Մաշտոցից մինչև Խ. Աբովյան, Ղ. Աղայան, Լ. Շանթ, Մանդինյան, Հ. Օշական, Ստ. Լիսիցյան, Ա. Տեր Գրիգորյան և ուրիշներ, և նրանց ավանդած մեթոդները, հիրավի, ընդունելի են: Սակայն այդքան հզոր թիկունք ունենալը չի նշանակում առաջ չնայել: Դարձյալ վկայակոչենք Պ. Սևակին. «Ժամանակն է, որ մենք հասկանանք և մեկընդմիջտ հիշենք, որ Թումանյանն ու Իսահակյանը մեր թիկունքն են, մեր մեջքը, մեր հետևապահ զորագունդը»:

Մինչ ինտեգրված դաս անցկացնելը ուսուցիչը նախ դիմում է իր այն կոլեգային, ում դասավանդած առարկան պետք է ինտեգրվի իր առարկայի հետ: Երկու ուսուցիչներ պարզում և որոշում են իրենց առարկաների համատեղ հետաքրքրությունը: Ինտեգրված դասի ամենախոցելի տեղը ուսուցիչների փոխգործունեության ճիշտ կազմակերպումն է. նրանցից յուրաքանչյուրի գործողությունների հաջորդականության ու ընթացքի արդյունավետ ապահովումը: Ընդ որում՝ նրանց փոխհարաբերությունները կարող են տարբեր լինել. յուրաքանչյուրն ունի հավասար մասնակցության իրավունք կամ նրանցից մեկը հանդես է գալիս որպես առաջատար, իսկ մյուսը՝ խորհրդատու, կամ ամբողջ դասը կարող է վարել ուսուցիչներից մեկը, իսկ մյուսները պարզապես խաղան ակտիվ հյուրի դեր:

Տարբեր է նաև ինտեգրված դասերի տևողությունը: Բայց առավելաբար օգտագործում են երկու կամ երեք դասաժամ՝ միավորված մեկ դասի մեջ: Ցանկացած ինտեգրված դաս նպատակ ունի դուրս գալու մեկ առարկայի նեղ շրջանակներից: Այսպիսի դասի կազմակերպմամբ կարելի է հաղթահարել խնդրի մակերեսային և ձևական ուսումնասիրությունը, ընդլայնել ինֆորմացիան, փոփոխել ուսումնասիրության շրջանակները, խորացնել հասկացողությունը, հստակեցնել հասկացություններն ու օրենքները, ընդհանրացնել թեման, միավորել սովորողների

փորձն ու դրա ըմբռնման տեսական մասը, համակարգել ուսումնասիրված նյութը: Դասի ընթացքում կարելի է ինտեգրել մանկավարժական գործընթացի ցանկացած բաղադրիչ՝ նպատակ, բովանդակություն, ուսուցման մեթոդ և միջոց: Օրինակ՝ երբ վերցնում են բովանդակությունը, ապա ինտեգրման համար առանձնանցվում է բովանդակության ցանկացած բաղադրիչ՝ հասկացություն, օրենք, սահմանում, փաստ և այլն: Կարելի է ինտեգրել նաև բովանդակային այնպիսի բաղադրիչներ, ինչպիսիք են մտավոր և գործնական կարողություններն ու հմտությունները: Տարբեր առարկաներից վերցրած այս բաղադրիչները, որոնք միավորվում են մեկ դասի մեջ, կազմում են մեկ համակարգ, որի շուրջ հավաքվում և մի նոր համակարգ է դառնում ուսումնական նյութը: Համակարգ ձևավորելը դառնում է դասի կազմակերպման կարևորագույն մասը, քանի որ հիմք է հանդիսանում հետագայում մշակվող դասավանդման մեթոդիկայի և նրա կառուցման տեխնոլոգիայի համար: Որպեսզի ինտեգրվեն, այսինքն՝ ճիշտ ձևով միավորվեն ուսումնական գործընթացի բաղադրիչները, պետք է կատարվեն այնպիսի գործողություններ, որոնք ի սկզբանե ունեն ստեղծագործական բնույթ: Այս նախապատրաստական գործունեության ընթացքում ուսուցիչը որոշում է.

1. ինտեգրված դասի անցկացման իր դրդապատճառներն ու նպատակը,
2. համակարգ ձևավորող բաղադրիչների մեջ առաջատարի և երկրորդականի առանձնացումը,
3. ինտեգրման ձևը,
4. միավորվող նյութերի միջև կապերի բնույթը,
5. նյութի հաջորդականության կառուցվածքը,
6. նյութի ներկայացման միջոցները,
7. դերերի բաշխումը ինտեգրվող առարկաների ուսուցիչների միջև,
8. տվյալ դասին սովորողների ուսուցման վերահսկման ձևերն ու տեսակները:⁴

Պարզ և հստակ ձևակերպելով դասի նպատակը՝ ուսուցիչը հավաքում է մեկ դասում միավորվող ուսումնական նյութը, այսինքն՝ որոշում է ինտեգրման բաղադրիչները: Դա արվում է համագործակցող ուսուցչի հետ: Այս փուլում

⁴ ЗПетровский А. В. Основы педагогики и психологии высшей школы. - М.,1986.

4.Талызина Н. Ф. Педагогическая психология. - М.,2006.

հավաքվում են միայն ուսումնական թեմաներն ու դրանց առանձին մասերը, որոնք պետք է կազմեն ինտեգրման բովանդակային հիմքը: Այստեղ դրսևորվում է նաև ինտեգրմանը մասնակցող ուսուցիչների փոխհամաձայնությունը: Ապա երկու ուսուցիչ սկսում են վերլուծել ընտրված նյութը և բաժանում են այն երկու մասի՝ հիմնական և օժանդակ: Հիմնական նյութը դառնում է դասի՝ համակարգ ձևավորող բաղադրիչը: Որպես համակարգ ձևավորող բաղադրիչ՝ կարող է հանդես գալ ինտեգրվող բովանդակության միայն այն հատվածը, որը որոշվում է առաջադրանքի նպատակով: Որպես այդպիսի բաղադրիչներ՝ կարող են լինել առանձին հասկացություններ, օրենքներ, մտքեր, ուսուցման մեթոդներ և միջոցներ: Համակարգ ձևավորող բաղադրիչի առանձնացումը կարևորվում է նրանով, որ հենց դրանով է որոշվում ինտեգրվող նյութը, որպեսզի այն մատուցվի ամբողջովին, որպեսզի պարզ բացատրվեն կամ պարզվեն դրա ի հայտ գալու պատճառները: Այսպիսով, ելնելով ինտեգրված դասի տեսակից և ինտեգրվող առարկաների դասերի տիպերից, ուսուցիչները համատեղ կազմում են իրենց դասի նպատակները՝ զուգակցելով ընդհանուրը մասնավորի հետ, շաղկապելով ինտեգրվող նյութի բովանդակությունները տարբեր առարկաների տեսանկյուններից: Կախված նրանից, թե ինչ ձևով է տեղի ունենում ինտեգրումը (հավասարապես ինտեգրվում են երկու կամ ավելի առարկաներ, ինտեգրման ժամանակ գերակայությունը տրվում է մեկ առարկայի, իսկ մյուսը դառնում է օժանդակ, օգնող առարկա և այլն), կազմվում է դասի պլանը, որոշվում է դասի տևողությունը (45 րոպե, 90–րոպե): Պլանի մեջ հստակորեն ներկայացվում է քայլերի հաջորդականությունը, պարզորոշ ընդգծվում են առաջատար և օժանդակ առարկաները: Ինտեգրված դասն արդյունավետ անցկացնելու նախապայմաններից ամենակարևորը դասի ճիշտ պլանավորումն է, որի մեջ, ըստ չափորոշչի եռամակարդակ պահանջների, պետք է ներառվի նաև գնահատման համակարգը:

Պատմության դասավանդման ընթացքում մեթոդական ինչպիսի միջոցներ էլ կիրառվի կարևոր է ուսուցչի բանավոր խոսքը շեշտադրությունը , ներկայացման ձևը; Պատմության դասաժամերի ընթացքում պետք է աշակերտի մոտ ձևավորվի հայրենասիրություն, ազգային դաստիարակություն, պատմության համամարդկային հարցերի վերաբերյալ պատկերացումներ, հիմնախնդիրների վերաբերյալ

վերհանում և վերլուծություն: Հայոց պատմություն առարկան տալիս է հայեցի մտածելու կարողություն, դաստիարակում է հայրենաիրությամբ: Ուսուցման ձևերն ու մեթոդները ի վերջո հանգում է երեխայի ուժերի ու հետաքրքրությունների զարգացման հարցին: Չուն Դյու/: Մեթոդիկայի հիմնական խնդիրը սովորեցնելն է, կոնկրետացնում է ուսուցչի աշխատանքը ըստ դասարանների և դասերի: Պատմական նյութի բովանդակությունից էլնելով՝ հաշվի առնելով սովորողների ճանաչողական կարողությունները, ուսուցիչը ընտրում է դասավանդման ձևեր ու մեթոդներ, հնարներ դասի արդյունավետությունը բարձրացնելու, գիտելիքների հաղորդման ու աշակերտների հեշտ յուրացման համար;

Պատմության դասավանդման մեթոդաբանության սկզբնական տարրերը ծագել են առարկայի ուսուցման ներդրմամբ՝ որպես ուսուցման նպատակների, պատմական նյութի ընտրության և դրա բացահայտման մեթոդների վերաբերյալ գործնական հարցերի պատասխան: Մեթոդաբանությունը որպես գիտություն անցել է զարգացման դժվարին ուղի: Նախահեղափոխական մեթոդաբանությունը մշակեց ուսուցչի աշխատանքի մեթոդների հարուստ զինանոց, ստեղծեց ամբողջ մեթոդաբանական համակարգեր, որոնք միավորում էին առանձին մեթոդները ընդհանուր մանկավարժական գաղափարով: Սրանք ֆորմալ, իրական և լաբորատոր մեթոդներ են: Խորհրդային մեթոդաբանությունը նպաստեց պատմության դասավանդման գործընթացի, դրա կատարելագործման խնդիրների, ուղիների և միջոցների մասին գիտելիքների գիտական համակարգի զարգացմանը: դրա նպատակն էր կրթել կոմունիզմի կառուցողներին: Հետխորհրդային շրջանը մեթոդաբանության առջև նոր խնդիրներ դրեց և գիտնականներից, մեթոդաբաններից և պրակտիկ ուսուցիչներից պահանջեց վերախմաստավորել մեթոդական գիտության հիմնական դրույթները: Կրթական համակարգը 20 -րդ և 21 -րդ դարերի սկզբին: չի բավարարում հասարակությանը: Նպատակների և ուսուցման արդյունքների միջև անհամապատասխանությունն ակնհայտ դարձավ: Պահանջվեց բարեփոխում ամբողջ կրթական համակարգում, ներառյալ պատմականը: Ուսուցիչը նոր թափով դիմեց հարցին. Ինչ և ինչպես սովորեցնել երեխային: Ինչպե՞ս գիտականորեն որոշել պատմական գիտելիքների իսկապես անհրաժեշտ և նպատակահարմար կազմը և

ծավալը: Անհնար է սահմանափակվել միայն կրթության բովանդակության բարելավմամբ, մենք պետք է ձգտենք կատարելագործվել ճանաչողական գործընթաց, հենվելով իր ներքին օրենքների վրա: Այսօր այն հարցը, թե արդյոք տեխնիկական գիտությունն է, թե ոչ, արդիական չէ: Այն լուծվել է սկզբունքորեն. Պատմությունն դասավանդելու մեթոդիկական ունի իր առարկան: Այն գիտական կարգապահությունն է, որն ուսումնասիրում է պատմության դասավանդման գործընթացը՝ իր օրենքներն օգտագործելով՝ երիտասարդ սերնդի կրթության, դաստիարակության և զարգացման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար: Մեթոդաբանությունը մշակում է պատմության դասավանդման բովանդակությունը, կազմակերպումը և մեթոդները՝ աշակերտների տարիքային առանձնահատկություններին համապատասխան: Դպրոցում պատմության դասավանդումը բարդ, բազմակողմանի, ոչ միշտ միանշանակ մանկավարժական երևույթ է: Դրա օրինաչափությունները բացահայտվում են այն օբյեկտիվ կապերի հիման վրա, որոնք գոյություն ունեն աշակերտների կրթության, զարգացման և դաստիարակության միջև: Այն հիմնված է դպրոցականների ուսուցման վրա: Տեխնիկական ուսումնասիրում է ուսումնական գործունեությունդպրոցականները՝ կապված պատմության դասավանդման նպատակների և բովանդակության, ուսումնական նյութի յուրացման ուղղորդման մեթոդների հետ: Պատմության դասավանդումը, ինչպես արդեն նշվեց, բարդ գործընթաց է, որը ներառում է փոխկապակցված և շարժվող բաղադրիչներ՝ ուսուցման նպատակները, բովանդակությունը, գիտելիքների փոխանցումը և յուրացման ուղղորդումը, դպրոցականների ուսումնական գործունեությունը և ուսուցման արդյունքները:

Թեստեր կազմելիս անհրաժեշտ է չափելի դարձնել գնահատման ենթակա արդյունքը: Պետք է որոշել, թե. ի՞նչն ենք չափում (սովորողի գիտելիքը, կարողությունը, հմտությունը, առաջընթացը և այլն), նաև հստակեցնել, թե ի՞նչ նպատակով է կատարվում չափումը: Մենք չենք կարող թեստ կազմել առանց հստակ իմանալու, թե ինչ նպատակի համար է այն անհրաժեշտ: Թեստը պետք է համապատասխանի չափման նպատակին: Չափումը կարող է կատարվել տարբեր նպատակներով:⁵

⁵ 1. Պետրոսյան Հ., Մանկավարժական ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, Երևան, 2012:

Հիմնական նպատակներն են՝ ընտրություն (սովորողների մի սահմանափակ քանակ ընտրելու նպատակով: Օրինակ՝ օժտված երեխաների ընտրություն, օլիմպիադայում սովորողի տեղը որոշելը և այլն), աշակերտի առաջադիմության արձանագրում, հայտորոշում (սովորողի ուժեղ և թույլ կողմերի բացահայտում), արժևորում (սովորողի կամ ուսուցչի աշխատանքի կամ ծրագրի արդյունավետության գնահատում), հաշվետվություն:

Թեստ կազմելիս պետք է հստակ գիտենալ, թե ու՞մ և ի՞նչը պետք է ստուգել և ի՞նչ նպատակի են ծառայելու ստուգման արդյունքները: Այսօր կրթական բնագավառում թեստային աշխատանքները ավելի հաճախ են կիրառվում սովորողների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ստուգման նպատակով: Թեստը դիտարկվում է որպես չափման գործիք: Ուսումնական գործընթացում թեստերի կիրառումը ունի մի շարք առավելություններ՝

- հնարավորություն է տալիս ուսուցչին փոքր մասերով ստուգել ուսումնական նյութի յուրացումը,

- կարողանում է արագ գնահատել մեծ թվով սովորողների,

- նվազեցնում է սուբյեկտիվ գործոնը,

- հնարավորություն է տալիս պարզելու յուրաքանչյուր սովորողի դժվարությունները՝ շնորհիվ առաջադրանքի փուլային կատարման,

- պարզելու սովորողի «ցավոտ կետը», վերացնելու նկատված թերությունները, նպաստելու սովորողի առաջընթացին:

Թեստը որոշակի նպատակով կազմված, ուղղորդող ցուցումներով հարցերի շարք է, սովորողներին գնահատելու և նրանց ուսումնական գործունեությունը արժևորելու համար:

Հարցը առաջադրանք կատարելու հանձնարարական է, որն ակնկալում է աշակերտի պատասխանը: Այն անհրաժեշտ է ձևակերպել պարզ, հստակ: Հարցը պետք է ունենա միանշանակ պատասխան:⁶

2. Краевский В. В. Методология педагогической науки. - М., 2000.

3. Петровский А. В. Основы педагогики и психологии высшей школы. - М., 1986.

4. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология. - М., 2006.

Եզրակացություն

Ճակատային զրույց կազմակերպելիս պետք է ուշադրություն դարձնել հարցերի բովանդակությանը և զրույցի վարման տեխնիկայի վրա: Ամբողջ դասարանի աշակերտների աշխատանքն ակտիվացնելու համար ուսուցիչը նախ հարց է տալիս, մի քիչ ժամանակ է տալիս դրա մասին մտածելու և հետո միայն կանչում աշակերտին: Հիշողությունը, մտածողությունը և ուշադրությունը ակտիվացնելու համար ուսուցիչը հարցը սկսում է «հիշենք», «ինչ եք կարծում», «ճի՞շտ է այս պնդումը» բառերով:

Պատասխանի անճշտությունները շտկվում են անմիջապես, զրույցի ընթացքում, հենց իրենք՝ սովորողները կամ ուսուցիչը: Անհրաժեշտության դեպքում ուսուցիչը լրացուցիչ հարցեր է տալիս: Պլանի յուրաքանչյուր կետի համար ուսուցիչը հակիրճ եզրակացություն է անում: Զրույցի հարցերը պետք է լինեն բովանդակությամբ հակիրճ, գիտական տեսանկյունից ճշգրիտ, քերականորեն և ոճականորեն ճիշտ, դիդակտիկապես պարզ և մատչելի:

Զրույցը պետք է օգնի համեմատել պատմական փաստերը, բացահայտել դրանց միջև կապերը, ընդգծի հիմնականը և աշակերտներին տանի որոշակի եզրակացությունների: Զրույցը խթանում է աշակերտներին, խրախուսում է նրանց լուծել խնդիրները: Ավելի պատրաստված դասարանում սովորողները ինքնուրույն են ընդհանրացումներ անում: Զրույցի վերջում քիչ պատրաստված վիճակում ուսուցիչն ինքն է ամփոփում և գնահատում:

Դասարանում աշակերտներին կարող են հարցեր տալ: Ուսուցիչը նախօրոք հայտարարում է դասի թեմաները, սովորողներին հանձնարարում է տանը կազմել հարցեր և առաջադրանքներ: Դասի նախօրեին ուղղվում և ուղղվում է հարցերի և առաջադրանքների ձևակերպումները: Հարց տվող աշակերտը պետք է իմանա դրա պատասխանը, այլապես չի կարողանա ուղղել ու գնահատել: Դասին գրատախտակ է գալիս լավ պատրաստված աշակերտը կամ մի քանի քիչ պատրաստված աշակերտներ (նրանց ավելի շատ ժամանակ է տրվում մտածելու համար): Նախ, նրանց բոլորին հերթով հարցեր են տալիս աշակերտները, որոնց անունները հնչեցնում է ուսուցիչը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Պետրոսյան Հ., Մանկավարժական ժամանակակից տեխնոլոգիաներ, Երևան, 2012:
2. Краевский В. В. Методология педагогической науки.- М.,2000.
3. Петровский А. В. Основы педагогики и психологии высшей школы.- М.,1986.
4. Талызина Н. Ф. Педагогическая психология.- М.,2006.